

بررسی عناصر هویت بخش در معماری بازار

امیر حسین یوسفی^۱، یلدا امیرلو^۲، غلامحسین معماریان^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری دانشگاه علم و صنعت ایران

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری دانشگاه علم و صنعت ایران

۳- دانشیار و عضو هیئت علمی دانشکده معماری دانشگاه علم و صنعت ایران

yuosefiamir@yahoo.co.uk

ye_bamdad@yahoo.com

memarian@iust.ac.ir

خلاصه

می توان گفت هویت یک پدیدار، در مجموع وجود و ماهیت آن را آشکار می سازد. امروزه یکی از بحثهای مد شده در روند معماری معاصر ایران را می توان بحث «بحران هویت در معماری» بیان کرد. بحرانی که عده ای آن را در تقابل سنت و مدرنیته می دانند. در شرایط کنونی شاید بهترین گزینه این باشد که با شناخت هویت و عناصر هویت بخش به معماری گذشته خود، زمینه های این تقابل را شناخته و به مدیریت آنها پردازیم. برای پیشبرد روشن تر این بحث بهتر است به صورت مصداقی در پی یافتن این عناصر باشیم. بازار را می توان آینه ای تمام قد برای یافتن تمام مصادیق هویت تاریخی معماری و شهرسازی ایرانی - اسلامی تعریف کرد که در طی قرون متمادی تبدیل به سندی برای افتخار ایرانیان شده است. باقی که علاوه بر هویتمند و هویت ساز بودن، در صدور فرهنگ و هویت ایرانی نیز سهیم بوده است. اما در اینجا سوالاتی پیش می آید، نخست اینکه هویت چیست؟ و رابطه معماری با هویت چیست؟ و دوم اینکه رابطه بازار با هویت ایرانی - اسلامی چیست؟ و چه عناصری در ایجاد این هویت سهیم اند؟ با بررسی در آثار مکتوب و تحقیقات انجام شده در زمینه های هویت و بازارهای ایرانی، متغیرها و فصل مشترک هایی در آنها دیده می شود که با دسته بندی آنها می توان ادعا کرد، بازار به مثابه ابرسامانه ای است که علاوه بر معرفی هویت معماری و شهرسازی ایرانی - اسلامی می تواند بزرگترین معلم برای معماران ایرانی باشد. قطعاً شناساندن این عناصر و بیان اهمیت این عناصر به عموم باعث ایجاد نوعی همدلی در راستای حفظ این شناسنامه ها خواهد شد شناسنامه ای که قرن ها هویت ما را نسل به نسل منتقل کرده تا به ما رسیده است. اما با تمام این اوصاف شاهد فرسودگی روزافزون این بافت ارزشمند هستیم که می توان گفت علاوه بر دلایل کالبدی ریشه عمیقی در مسائل فرهنگی و اجتماعی دارد.

کلمات کلیدی: هویت، معماری، بحران، بازار.

«معماری، وسیله واقعی سنجش فرهنگ یک ملت بوده و هست. هنگامی که ملتی می تواند مبل ها و لوسترهای زیبا بسازد اما هر روزه بدترین ساختمان ها را می سازد، دلالت بر اوضاع نابسامان و تاریک آن جامعه دارد؛ اوضاعی که در مجموع، بی نظمی و عدم قدرت سازماندهی آن ملت را به اثبات می رساند.»

«هرمان موتسیوس»

۱. مقدمه

هویت را می توان تجلی فرهنگ در محیط دانست زیرا مکانها از انسان معنا می گیرند و انسان نیز مجموعه ای از باورها و اندیشه ها است که فرهنگ او را شکل می دهد و نمودی از فرهنگ انسان را در مکان و محیط می توان مشاهده نمود که همان هویت اوست. شخصیتهایی مانند شولتز سعی در ملموس کردن این مفاهیم بلند انسانی (هویت و فرهنگ) داشته اند.

باوجود همه پیچیدگی های مفهوم هویت و تلقی های متفاوت صاحب نظران از آن، برکسی پوشیده نیست در معماری معاصر ایران، این واژه دچار بحران شده و به صورت مفهومی انتزاعی درآمده است. رنگ باختن مفهوم هویت، مختص حوزه معماری نیست، همچنانکه این ضعف در حوزه های مختلف فرهنگی، اجتماعی، ملی و ... مشهود است.